

PEST KÖRNYÉKÉRŐL BEJÁRÓ MUNKÁSOK SZOCIÁLIS BAJAI

Budapestet gyűrűként övezik azok a községek, ahonnan naponta vagy hetenkint százával, ezrével utaznak be a magukat napszámosoknak, munkásoknak, pályamunkásoknak stb.-nek nevező, foglalkozási ágak szerint különféle elnevezések alatt ismert munkások munkahelyükre – Budapestre.

Ezeknek a bejáró munkásoknak tekintélyes része, például a hatvani vonalon fekvő községekben mintegy 35%-ban, közvetlenül kis parasztgazda családokból kerül ki. Gyermekkorukban a szülői háznál segédkezve, a földművelést maguk is elsajátítják. A szülői vagyonnak sok esetben öt-hatfelé való megosztása következtében azonban jövőjük biztosítva nincsen s így rendszerint már 15-16 éves korukban más kereseti forrás után kutatnak. Elenyészően kevés azoknak a száma, akik falujukban keresethez juthatnak, miéltis Budapestre keresik az elhelyezkedést. Teszik ezt abban a biztos reményben, hogy az ott elérhető nagyobb keresetből a szülőktől örökölt vagy öröklendő 1-2 hold földhöz néhány holdat vásárolhatnak s így idősebb korukra annak jövedelméből megélhetésüket biztosíthatják. Így válnak ki a falusi kisgazda családok gyermekei a kis parasztgazdaságok légköréből és indulnak el egy új, bizonytalan élet felé.

Bár az elhelyezkedés sokirányú, mégis a kezdő munkások legtöbb esetben a nagyobb munkástömegeket foglalkoztató vállalkozóknál helyezkednek el, akik az általuk felvállalt különféle munkákhoz szükséges munkások toborzásával a munkáscsoportok felügyeletével is megbízott ú. n. előmunkásokat bízzák meg. A toborzás színhelye legtöbb esetben a kocsmá, ahol az elhelyezkedést kereső munkások a tél folyamán, a munka kezdetét már hónapokkal megelőzően, törekszenek az előmunkások bizalmát megnyerni, hogy felvételüket biztosítsák.

A munkáscsaládok egész évi keresete függ ettől a felvételtől. Ennek a felvételnek körülményei méltán sok panaszra adnak okot. Sokszor fordulnak panasszal idősebb, de még munkabíró munkások, nagycsaládú munkásapák, hogy őket ez és ez az előmunkás a felvételnél mellőzte, mert – mint mondják – már öreg vagy sok a gyereke.

Ha a felvétel sikerül, hétfőn hajnalban felkötik a kenyérral és szalonnával megpakolt hátizsákot, nekivágnak a falusi utcák sötétjének, a vasúthoz vezető út feneketlen sarának, majd 1-2 órai utazás után a vasúton

elfogyasztott pálinkától kábultan beérkeznek munkahelyeikre. Itt megkezdődik a munka; ennek célját sok esetben nem is ismerik és így lélekölővé válik számukra. Munkájuk felett a csoportvezető előmunkások gyakorolják a felügyeletet, akiknek érdekük, hogy a felügyeletükre bízott csoportból minél magasabb munkateljesítményt hozzanak ki, mert munkaadók bizalmát csak így biztosíthatják maguknak. Munkaközben folyik a szó, meg tárgyalják az újságokból elkapott híreket, a falujukban történt eseményeket, ítélik meg vezetőkről és vezetettekéről egyaránt, folyik a tekintélyrombolás, mert a beszéd fonálát rendszerint a hangoskodók viszik, akik minden alkalmat felhasználnak arra, hogy a fennálló rendelkezésekkel szembeszálljanak s így munkástársaik előtt bizonyosfokú tekintélyt szereznek maguknak. A hangulatot csak fűti a munkaközben elmaradhatatlan szeszital. Étkezésük egyoldalú, ameddig tart az otthonról hozott kenyér, szalonna, hagyma stb. addig azt fogyasztják, azután jönnek a drágán vásárolt felvágottak. Természetesen minden étkezés után szeszital. A távolabbi falvakban lakók meleg ételt csak falvaikba visszatérve, szombaton este és vasárnap fogyasztanak.

Lakásviszonyaik rendezetlenek és a munkahely szerint a legkülönbözőbb változásokat mutatják. Enyhe időjárás idején a legtöbb esetben a munkahely közelében a szabad-ég alatt, kapubejáratok alatt fekszenek, fejpárnával a kövezetre dobott hátizsákon. Ha éjjel zápor lepi meg őket, vándorolnak egyik kapualjból a másikba. Hűvösebb időjárás idején jól megfizetett fekvőhelyre húzódnak, ahol sok esetben az ágyrajáró munkás, vagy munkások ugyanabban a helyiségben 4-5 tagú családdal együtt töltik az éjszakát. A munkabér a kereslet és kínálat mérlegén alapul. A munkaalkalom nagyarányú csökkenése egyes esetekben a munkabér olyan nagymértékű leszállítását vonta maga után, hogy az már a munkás saját létfontartására is alig volt elegendő. A munkaalkalom megnövekedése és a legkisebb munkabér megállapítása következtében az utóbbi években elért munkabér kielégítőnek mondható, mégis a munkások tekintélyes része keresetével elégedetlen, családja nyomorog, sőt sok esetben éheznek.

A hatvani vonalon fekvő községekbe bejáró munkások száma községenként 250-300, akiknek átlagos havi keresete 90-100 pengő. Keresetükből azonban a bejáró munkásoknak mintegy 35-40%-a havonta csak 10-15 pengőt juttat családjának. Ezeknél a családoknál a család eltartása túlnyomórésben az anya napszámkeresetére szorul. Több családjánya szomorúan panaszkolta, hogy férje heteken keresztül minden keresetét itálra költötte, s nem egy esetben az ő napszámkeresetéből megtakarított néhány fillért is elvette. A téli inség-ségély itt nem segít, mert a munkás ezt látva, még kevesebb támogatásban részesíti családját.

Nélkülözésnek van kitéve legtöbb esetben a bejáró munkás családja, mert az életbe kilépő fiatal gyermekmunkás, a helytelen táplálkozás következtében testileg leromlott, lelkiileg megmetyelizedt, helyzetével elégedetlen munkások társaságába kerül, ahol kenyere sok esetben a durva lelkületű előmunkástól függ. Idők folyamán akarva nem akarva a munkahely környezete, meg a fentebb vázolt életkörülmények kitermelik belőle az élettel meghasonlott, az élet nemesebb feladatai mellett érzéketlenül továbbhaladó, legtöbbször az itál rabjává váló munkást, aki igen nagy számban keresetének egy részét még a munkahelyén itálra költi, s családjának fentartására keresetének sok esetben csak töredékét fordítja.

A falusi kisgazda a gazdaságában elhelyezkedett gazdasági cselédet a család tagjának tekinti, a legszemé-

lyesebb magánügyeiben is irányítja, tanáccsal látja el. Ettől eltekintve is megóvja a gazdasági cselédet a könnyelmű élettől a falu iratlan törvénye, a falu lakóinak megvetésétől való félelem. A bejáró munkásoknak nincsenek ilyen jóakarátú munkaadók, mert a munkaadó-vállalkozók nem is érintkeznek velük, s az előmunkások kizárólag csak a munkájuk felett gyakorolják a felügyeletet. De meg ezek az előmunkások ma még minden hozzákészültség nélkül a legkevésbé sem hivatottak arra, hogy a felügyeletükre bízott, egyenként 20-40 embernek életkörülményeit is figyelemmel kísérő tanácsadói, ételsorsuk irányítói legyenek. Pedig ezek a bejáró munkások sokkal inkább rászorulnának a vezetésre, irányításra, mint például a gazdasági cseléd, mert köztük és a falujuk közötti kapcsolat mindinkább meglazul s a könnyelmű élettől mi sem tartja vissza őket.

Másképpen alakulna a bejáró munkások helyzete, ha az érdekelt munkaadó-vállalkozók a hatósági munkafelügyelők véleménye alapján az arra leghivatottabb munkásokat állítanák a munkások élére előmunkásoknak, akik a téli munkaszünet alatt az erre a célra rendezendő tanfolyamon vennének részt s az ott szerzett ismeretek alapján, de főleg személyes példaadásukkal vezetnék a felügyeletükre bízott munkásokat. Ezeknek a kellően megválasztott és tanfolyamon is képzett munkásoknak lenne a feladatuk megismerni nemcsak a vezetésük alatt dolgozó munkásokat, hanem azok családját is, hogy a munkásokról, azok családi és vagyoni helyzetéről állandó tájékozottsággal bírjanak s adott esetben a hatósági munkafelügyelőknél a munkás vagy a munkás családja érdekében eljárjanak. Ezek gyakorolnák továbbá a felügyeletet a felállítandó munkásszállókban vagy munkásotthonokban, amelyeknek felépítése a bejáró munkásság szociális helyzetének javítása céljából elkerülhetetlen.

A munkásszálló felépítésénél, illetőleg a meglévő munkaslaktanyák átalakításánál a főelv az volna, hogy ezekben ne csak az éjjeli szállását találja meg a munkás, hanem második otthonául szolgáljon, ahol az esős napok alatt a falujában is hasznosan értékesíthető ismereteket sajátíthatna el. Gondolunk itt elsősorban a különböző háziipari ismeretek elsajátítására. Télen, amikor már szünetel a munka Budapesten, a munkás az elsajátított háziipari ismeretek birtokában családjá körében megtalálná a maga hasznos elfoglaltságát s a telet nem tétlenségben töltené el.

A munkásszállókba a hetenkint kiosztott s a munkahelytől a munkásszállóig érvényes villamosjegyek felhasználásával történnek a munkások közlekedése. Ma a munkás a munka befejezése után a néhány fillérrel olcsóbb lakásért sok esetben 5-6 km-t gyalogol.

A munkásszállókban az étkezés kérdése is megoldható volna meleg reggeli és vacsora formájában.

A főváros környékéről bejáró munkások elhanyagoltságából adódó szociális bajokat tehát a következőkben foglalhatjuk össze:

1. Vezetés, irányítás, nevelés hiánya.
2. Megfelelő lakás hiánya.
3. Hiányos és helytelen táplálkozás.

E kérdéseknek a megoldását következőképpen gondoljuk:

1. Az előmunkások helyes kiválasztása és továbbképzése.
2. Munkásszállók, munkásotthonok építése.
3. A munkásszállókban meleg reggeli és vacsora kiszolgáltatása.

Ezek a kérdések szorosan összefüggnek egymással s eredményesen csak együttesen oldhatók meg.

Fehér István